

Tulips

Holecz Mari

pecsétnyomat – I. 180 x 150 cm, II. 180 x 150 cm

Magyar Képzőművészeti Egyetem

Grafika Tanszék Képgrafika specializáció, 4. évfolyam

Témavezető: Berentz Péter, DLA

Huszonkét szer virágzott

A félév során a tulipánnal, mint szimbólummal, a magyar néprajzkultúrában való megjelenésével kezdtem el foglalkozni. Ennek vonalán elindulva fedeztem fel, hogy a tulipán milyen sokszor megtalálható a saját otthonomban, leginkább édesanyám által festett vagy szőtt anyagokon, bútorokon. Ezeket a tárgyakat elemezve érdekesnek tartom azt a kérdést, hogy ezek a formák mennyiben befolyásolták a saját esztétikai érzékelésemet, hogyan értékesítem azt, ahogyan felneveltek a szüleim és formálom azt saját tapasztalataimmal.

A tulipán megjelenése a magyar díszítőművészetben, néprajzkultúrában

A tulipánmotívum egy sokszor megjelenő igen jellegzetes és köztudott eleme a magyar népművészetnek, megjelenik anyagainkon, tárgyainkon, épületeinken. Varga Géza¹ kutatásai alapján ugyan megfigyelhetünk más virágmintákat is, de az egyik legfontosabb a tulipán mind közül, mely már évszázadok óta jelen van.

Tulipán, mint szimbólum

Szimbolikájában a tulipán sokrétű: nőiességet, szépséget, termékenységet és az élet folytonosságát jelképezi. Formai szempontból értelmezve a tulipán szirmainak stilizált ábrázolása a női méh alakját is jelképezik, ami tovább erősíti a termékenységgel, a szüléssel való kapcsolódását. Egy nő, a női fejlődés életszakaszainak jelölésére kilenc különböző ábrázolást használtak a fiatal leánytól, a férjezett asszonyon át az idős asszonyig, a szirmok elhelyezkedésének változásával, a forma bővítésével. Tulipánokkal, más motívumokkal kiegészítve utalhatunk életkorokra, életkori sajátságokra, jellemekre, emberek közötti kapcsolatokra is.²

„Némely törzs az időt is a virágzó legelő után számítja. Ha valakinek az életkorát közlik, akkor... „hússzor virágzott a legelő az ő születése óta”. ”³

A tulipán megjelenése az én látóteremben

A témával a Belgiumban töltött Erasmus félévem alatt kezdtem el foglalkozni, ahol érdekesnek tartottam, hogy a tulipán különböző szimbolikai jelentései Belgiumban is de természetesen

¹ Varga Géza, A magyarság jelképei, Írástörténeti Kutató Intézet, Budapest, 1999, p. 99-110.

² Hoppál Mihály, Jankovics Marcell, Nagy András, Szemadám György, Jelképtár, Helikon Kiadó, Budapest, 1990

³ Varga Géza, A magyarság jelképei, Írástörténeti Kutató Intézet, Budapest, 1999, p. 110.

Hollandiában kialakultak és igen fontos jelentősége van a 16 század óta, azonban a magyar népművészetben teljesen más szerepet tölt be.

Édesanyám hasonló tulipánmániával küzd, mint a hollandok, a szüleim házában lépten-nyomon felfestett tulipánokba, tulipános szőttesekbe, vagy a virágra emlékeztető formákba botlik az ember. Egy ilyen környezetben nevelkedve sose keltette fel érdeklődésemet igazán ez a téma csak akkor kezdtem el mélyebben beleásni magam mikor szembesültem azzal mennyire nem foglalkoztatott eddig tudatosan az a szimbólumrendszer, ami a magyar néprajzkultúra egyik alapja.

A tulipánok páros vagy egyes ábrázolása fontos jelentéssel bírhat: míg az egyes tulipán a női princípiumot, addig a páros tulipán a harmóniát és a családi egységet is szimbolizálhatja. Az otthonunkban édesanyám által létrehozott környezet, amit sok esetben a tulipánokkal díszít igencsak befolyásolta a családi hangulatot az otthon alakulását. Innen jutottam el arra a kérdéskörre, hogyan formált ez engem tudat alatt és hogyan nevelte ez az én esztétikai tapasztalásomat.

Tudat alatti esztétikai tapasztalat/nevelés

John Dewey amerikai pragmatista filozófus úgy vélte, hogy a tapasztalatban van valami objektív, amit tapasztalunk, ami a szubjektumtól különbözik. A tapasztalatunk tárgya a természet, a környezet, mindazok a dolgok, amiket megtapasztalunk⁴. Első és másodlagos tapasztalatot különböztet meg, a másodlagos tapasztalat értelmezi az elsődlegest. Eszerint értelmezve a környezet, amiben felnöttem alakította az elsődleges tapasztalatomat, amire a másodlagos később reflektál, és valójában az interakció csak ekkor válik tapasztalattá. Az események, emlékek, interakciók felhalmozódása formálja az egyén tapasztalatát minden téren így esztétikai tapasztalata is folyamatában alakul. Felmerült bennem, hogy ez mennyire tudatalatti folyamat mikor egy, a környezetét körülvevő állandó motívumot, színt, hangulatot csak sokkal később kezd el tudatos tapasztalatként értelmezni az ember. Dewey szerint a teljesebb, közvetlenebb megismerés egy olyan ösztönös akarat, aminek elindítója a tapasztalat terjesztése és az önmegvalósítás vágya, amit ő nem értelminek, hanem társas és esztétikainak tart, és a gyerekeknek erős tulajdonsága. *„E kapcsolatokból előálló rendszerek valóban inkább szociálisak és esztétikaiak, mint tudatosan értelmiek, és mint ilyenek természetes átmenetet*

⁴ Kálmán-Ungvári Kinga, A tapasztalat fogalma John Dewey filozófiájában, Letöltés időpontja: 2024.11.12.,
Forrás: http://epa.niif.hu/01100/01148/00037/pdf/EPA01148_kellek_46_045-058.pdf

alkotnak a tudatosabb értelmi kutatásokhoz.”⁵ Egy következő fejezetében azt is megjegyzi, hogy a tudattalanból ered a természetesség, a tudatosból a meggyőződés és ellenőrzés.

Felnevelkedni tudattalanul egy környezetben, megfigyelni a tárgyakat, az interakciókból az elsődleges tapasztalat halmazát összegyűjteni és a későbbiekben ezt alkalmazni, ezekre reflektálni valamilyen formában már tudatosan, ezzel az esztétikai tapasztalat már korábban elkezd kialakulni a tudattalan (értem itt nem tudományos, intellektuális), ösztönös tapasztalásokkal.⁶

*„[E]gy állapot, amelyben az ember az érzéki iránt nyitottan, sőt annak teljes bősége iránt nyitottan van, ami tapasztalható, így nem egyetlen kibontásról van szó, hanem állandó nyitottságról minden megtapasztalható iránt.”*⁷

E szerint az esztétikai tapasztaláshoz egy olyan állapotnak kell részesei legyünk, amiben az én értelmezésem szerint tudattalanul állandóan nyitott elmével kell lennünk minden felé, amit egyáltalán megtapasztalhatunk.⁸

Elemzés

Két sorozatot készítettem ezzel a témával kapcsolatban:

Huszonkét szer virágzott a legelő

Kilenc darab 102 x 72 centiméteres nyomat.

A szimbolikával foglalkozva textillel lenyomtattam a női lét kilenc fázisát. A tulipán textileken való ábrázolása miatt nyúltam a lenvászonhoz és alkalmaztam azt a formák megjelenítéséhez. Majd ezt a szálát tovább fejtve kezdtem el a tulipánszirmokkal ellátott pecsénymóimmal létrehozni egy könyvet melyben a néprajzkultúra által használt kilenc szimbolikus ábrázolás mellett ugyanazokat a formákat a saját intuícióim nyomán forgattam, alakítottam, ezzel kifejezve a kilenc központi életszakasz között a saját érzelmi, testi, szexuális fejlődésemet.

⁵ John Dewey A gondolkodás nevelés, A gyermek és a tanterv, Budapest, 1931, Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda R. -T. Pécs, p. 23.

⁶ John Dewey A gondolkodás nevelés, A gyermek és a tanterv, Budapest, 1931, Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda R. -T. Pécs, p. 40-41.

⁷ Vö. M. Heidegger – Schillers Briefe über die ästhetische Erziehung des Menschen (1936–37), U. v. Bülow Deutsche Schillergesellschaft Marbacher Bibliothek 8. 2005. 67.

⁸ Bacsó Béla, Tapasztalat és esztétika, tanulmány, 2014, Letöltés időpontja: 2020.11.12., Forrás: https://epa.oszk.hu/00000/00002/00185/pdf/EPA00002_alfold_2014_10_054-061.pdf

Tulips

12 nyomatból álló pecsételt sorozat: 7x64x90 cm, 2x80x150 cm, 1x190x150 cm, 1x192x150 cm.

A pályamunkám központi anyaga 11 pecsételt nyomat, ezzel a sorozattal feldolgozom azokat az tárgyakat, amiken egyértelműen megjelenik a tulipán az otthonunkban. A tárgyakon megjelenő tulipán motívumok, amiket az édesanyám alkotott mutatják azt a környezetet, amiből elsődlegesen tudattalanul gyűjtöttem az információkat, hogy utána másodlagosan tudattal reflektálva most tapasztalattá alakuljon.⁹

A nyomatokon látható szirmokat egyesével pecsételtem le, lézervágó segítségével készített tulipánszirmokkal ellátott pecsétnyomóimmal. A pecsétek segítségével csak a bútorok, elemek sziluettje jelenik meg a papíron. Ezzel a pecsételt felülettel egyfajta textília hatását akartam elérni, mely a magyar néprajzban legtöbbször tulipánnal díszített anyag. A tulipán, mint szimbólum, olyan formában jelenik meg, hogy a használati tárgyak leggyakrabban a nőkhez kapcsolhatóak. A pecsételt mintarendszer hozza egy csipke hangulatát is, ami ugyancsak a női lét meghatározó anyaga régóta, ha a terítőre, egy fátyolra, egy keszkenőre gondolunk, a csipkeverés pedig fontos része a magyar népművészetnek.

A folyamat során igyekeztem elérni egyfajta szimmetriát egyes kiindulópontok között, de konkrét középpontos tükrözést semmiképpen nem akartam. Itt is intuitív módon próbáltam egymás után rakni a különböző formákat, egyedül azokat a motívumokat szerkesztettem meg szabályosan, amiket a bútorokon eredetileg is meg lehet találni.

A nyomataim méretei a tárgyak eredeti méretének felelnek meg, így egyfajta valóságos teret alkotnak, valamilyen formában azt a teret, ahol az első interakcióimat gyűjtöttem a témával kapcsolatban.

Összefoglalva dolgozatomban és alkotásaimban a tulipán szimbolikájával és a tudat alatti esztétikai tapasztalattal foglalkoztam, amely egyfajta tudatos reflektálás ebben a témában összegyűjtött korábbi tapasztalataimra.

⁹ Kálmán-Ungvári Kinga, A tapasztalat fogalma John Dewey filozófiájában, Letöltés időpontja: 2024.11.12.,
Forrás: http://epa.niif.hu/01100/01148/00037/pdf/EPA01148_kellek_46_045-058.pdf